

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การอนุรักษ์แหล่งสมุนไพรเพื่อการรักษาแบบพื้นบ้านของ
ชนเผ่าลาฮู : กรณีศึกษาบ้านแม่คำน้อย อำเภอแม่ฟ้าหลวง
จังหวัดเชียงราย

ชื่อผู้เขียน นางสาวพรรณิ ชัยยาโน

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภูทงศ์ ภูณฑลบุตร	ประธานกรรมการ
อาจารย์ ดร. สุภาพร นาคบัลลังก์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ถัดดา รุ่งวิสัย	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการอนุรักษ์แหล่งสมุนไพรเพื่อการรักษาแบบพื้นบ้านของชนเผ่าลาฮู : กรณีศึกษาบ้านแม่คำน้อย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์สองประการ คือ เพื่อศึกษาการรักษาแบบพื้นบ้านของชนเผ่าลาฮู และศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาแบบพื้นบ้าน ซึ่งการศึกษครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มประกอบกับการศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานค้นคว้าวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว รวมทั้งการเข้าไปสำรวจและสังเกตการณ์ในพื้นที่ที่ทำวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าชนเผ่าลาฮูมีการอนุรักษ์แหล่งสมุนไพรเพื่อการรักษาแบบพื้นบ้านผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมโดยมีปัจจัยเสริม คือ ลักษณะทางกายภาพและทำเลที่ตั้งของแหล่งสมุนไพรซึ่งเป็นป่าไม้ ไร่ นา แหล่งน้ำและบริเวณรอบๆ หมู่บ้านในเขตพื้นที่สูงและห่างไกลสภาพดังกล่าวทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ดำเนินไปโดยมีการใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวันเพื่อการบริโภคเป็นอาหารและยารักษาอาการเจ็บป่วยตลอดจนใช้สมุนไพรประกอบพิธีกรรม โดยมีการอบรมสั่งสอนและการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามความเชื่อที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมา กิจกรรมเหล่านี้นำไปสู่โลกทัศน์ของชนเผ่าที่ต้องใช้สมุนไพรเพื่อการดำรงชีวิตและกลายเป็นค่านิยมซึ่งยังคงดำรงอยู่กับชนเผ่าลาฮูจนถึงปัจจุบัน

ส่วนนโยบายของรัฐที่จะเป็นแรงผลักดันในการสนับสนุนการแพทย์แผนไทยหรือการรักษาแบบพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมการดูแลตนเองของประชาชน พบว่านโยบายนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมแต่ยังไม่ชัดเจน เนื่องจากมีข้อจำกัดทางภาษา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐยังยึดติดกับการรักษาแบบแผนปัจจุบัน

จากการศึกษาครั้งนี้ได้ข้อบ่งชี้ว่าในอนาคตการรักษาแบบพื้นบ้านของชนเผ่าอาจสูญหายไปเพราะกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือคนรุ่นหนุ่มสาวรับเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามาใช้ในวิถีชีวิตประจำวันและหันไปรักษาแบบแผนปัจจุบันมากขึ้น เมื่อคนรุ่นเก่า หมอยา หมอผี เสียชีวิตไป แหล่งสมุนไพรจะสูญสิ้นไป ดังนั้นหากรัฐให้การสนับสนุนหรือมีการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ชนเผ่าลาฮูอาจหันมานิยมการรักษาแบบพื้นบ้านมากขึ้นและมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อการอนุรักษ์ย่อมจะนำไปสู่การดำรงอยู่ของแหล่งทรัพยากรสมุนไพรของชนเผ่าลาฮูต่อไป

Independent Study Title Herbal Resource Conservation for Traditional Healing of Lahu People : A Case Study of Ban Mae Kham Noi, Amphoe Mae Fa Luang, Changwat Chiang Rai.

Author Ms. Phannee Chaiyano

M.A. Man and Environment Management

Examining Committee

Assistant Professor Putchong kuntolbutra Chairman

Lecturer Dr. Supaporn Nakbunlung Member

Assistant Professor Ladda Rungvisai Member

ABSTRACT

The study of herbal resource conservation for traditional healing of Lahu people has two purposes: (1) How the Lahu people have protected their herbal resources and (2) What are the factors that guide them to do so. The method of this study emphasizes on qualitative approach by observing Lahu life style, holding focus group, and indepth interveiw as well as literature review about their herbal resources.

The result of this study showed that Lahu people have conserved their herbal resources through cultural processes. Natural herbal resources in high altitude and far from being reached are the supportive factors that affected Lahu's way of life. Daily consuming of herbal plants as food, medicine, and ritual substance are practised. Knowledge is therefore transferred according to their traditional belief. These activities lead their world view to exploit herbs in everyday life and became their values which are embedded till today.

Thai government policy is another push factor to support the villagers to be able to take care of themselves by conserving. However, the policy has not been in working due to the linguistic obstacle. The government officers get used to modern medicine.

This study found that traditional herbal medicine can be disappeared in near future because most young generations turn to western medicine while there are not so many old people who grew up with herbal traditional medicine. Therefore, if government policy can really be at work, herbal resource for traditional healing will also be possible to survive.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University